

Πρόσωπα και διάλογοι

με τον Πέτρο Ράσογλου

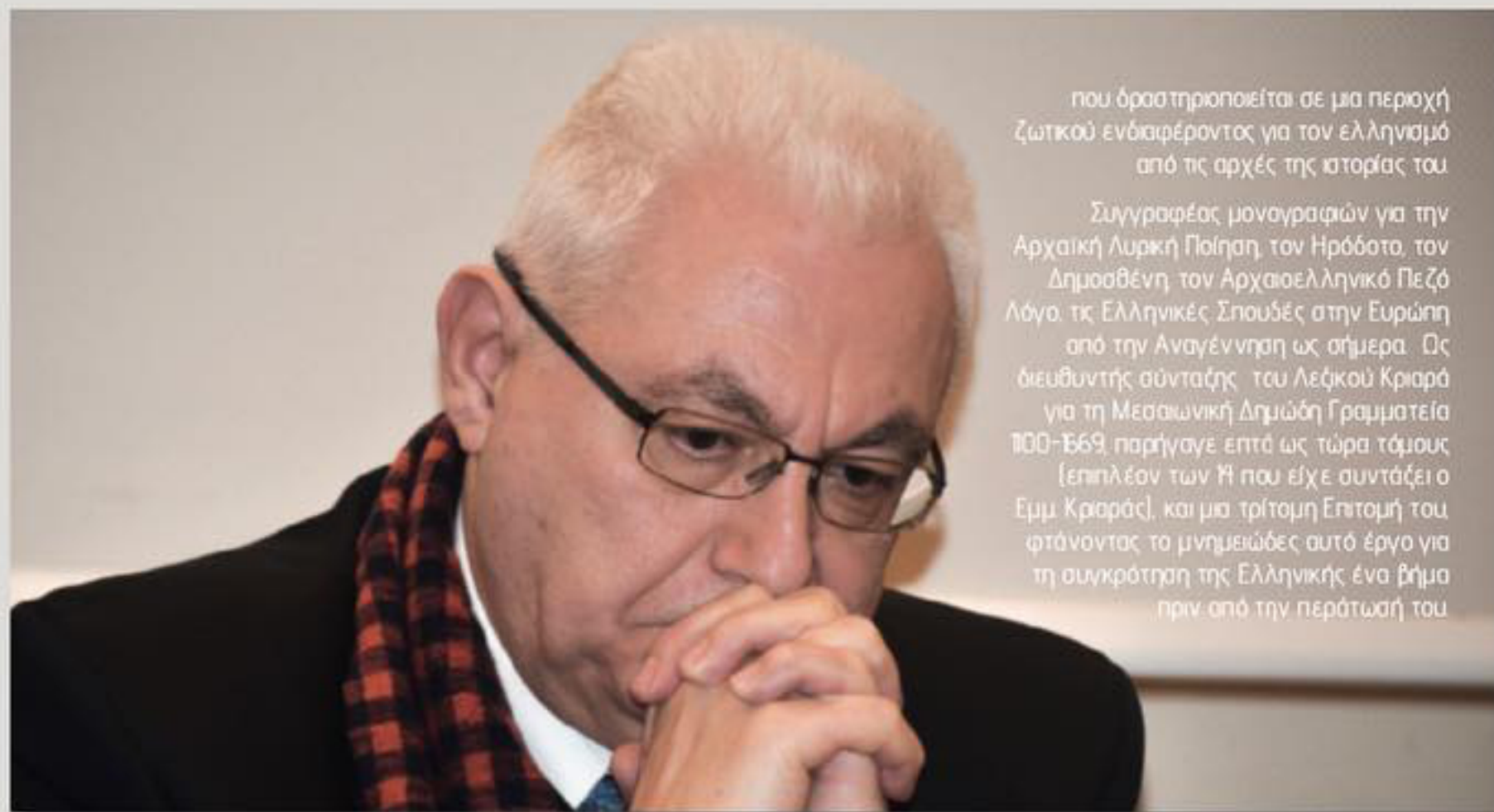
Μιλήσαμε με τον φίλο Γιάννη Καζάζη γενικά για τη γλώσσα και ειδικά για την αξιολογή προσφορά του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας.

Ιωάννης Καζάζης

Ο Ιωάννης Καζάζης είναι ομότιμος καθηγητής Κλασικής Φιλολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του ΑΠΘ. Σπουδές στη φιλολογία και λεξικογραφία στα πανεπιστήμια ΑΠΘ, Ν. Ντακότα, Ιλινόι και Yale. Επίτιμος Καθηγητής του Κρατικού Πανεπιστημίου ΚΟΜΠΑΝ της Ρωσίας.

Πρόεδρος του ΔΣ του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας (ίδρ. 1994), του εθνικού ιδρύματος για τη διάδοση και προβολή της ελληνικής γλώσσας εντός και εκτός της Ελλάδος με ευθύνη για την παρακολούθηση των τάσεων ανάπτυξης της ελληνικής, την εκπόνηση ενός σύμπαντος ψηφιακών πόρων για τη διαχρονική μελέτη και τη διδασκαλία της ελληνικής (www.greek-language.gr) και την πιστοποίηση της Ελληνομάθειας με τα ISO εξεταστικά κέντρα του σε όλο τον κόσμο.

Διευθύνει τον ΙΑΣΟΝΑ, ένα πρόγραμμα του ΑΠΘ για την πρακτική ενίσχυση των Τμημάτων Ελληνικών Σπουδών σε πανεπιστήμια της παρευξείνιας ζώνης. Οι 850 υπότροφοι του ΙΑΣΟΝΑ συνιστούν μια ψηφιακή κοινότητα φιλελληνισμού

που δραστηριοποιείται σε μια περιοχή ζωτικού ενδιαφέροντος για τον ελληνισμό από τις αρχές της ιστορίας του.

Συγγραφέας μονογραφιών για την Αρχαϊκή Λυρική Ποίηση, τον Ηρόδοτο, τον Δημοσθένη, τον Αρχαιοελληνικό Πεζό Λόγο, τις Ελληνικές Σπουδές στην Ευρώπη από την Αναγέννηση ως σήμερα. Ως διευθυντής σύνταξης του Λεξικού Κριαρά για τη Μεσαιωνική Δημόσια Γραμματεία 1800-1869, παράγγειλε επτά ως τώρα τόμους (επιπλέον των 11 που είχε συντάξει ο Εμμ. Κριαράς), και μια τρίτομη Επιτομή του φτάνοντας το μνημειώδες αυτό έργο για τη συγκρότηση της Ελληνικής ένα βήμα πριν από την περάτωσή του.

Ερ. Γιάννη, πότε και πώς εμφανίστηκε η γραφή;

Αν. Η γραφή πρωτοεμφανίστηκε στην περιοχή της Μεσοποταμίας, στο χρονικό όριο μεταξύ προϊστορίας και ιστορίας, κάπου ανάμεσα στα 3500 και 3000 π.Χ., όταν κάποια φωτεινά μυαλά των Σουμερίων επινόησαν ένα σύστημα για την καταγραφή και την επεξεργασία της πληροφορίας, η οποία ως τότε αποθηκευόταν στην ανθρώπινη μνήμη. Με την εισαγωγή της γραφής λήγει η φάση του προφορικού πολιτισμού (ή της προφορικότητας, oral culture), και εγκαινιάζεται η φάση του γραπτού πολιτισμού (ή του γραμματισμού, literacy). Εξέλιξη που σταδιακά επιβάλλεται σε όλες τις ανθρώπινες κοινωνίες και σήμερα κυριαρχεί απολύτως στον πλανήτη.

Ερ. Η γλώσσα είναι ζωντανή, ακούμε να λέγεται συχνά, και τούτο αποδεικνύεται από τον επαναπροσδιορισμό της γραμματικής και της ορθογραφίας. Πού θεωρείτε ότι θα οδηγήσει η εξέλιξη αυτή τη γλώσσα μας στο μέλλον;

Αν. Η γλώσσα είναι όντως ένα ρευστό σε αέναη κίνηση. Η επίσημη «γραμματική» έρχεται αργότερα να «παγώσει» την κίνηση αυτή σε «κανόνες», όπου ενσωματώνεται ότι από τις γλωσσικές τάσεις είχε τον χρόνο να καθιερωθεί. Από κοντά αλλάζει και η επίσημη ορθογραφία πολύ αργά, πάντως αυτή και μόνον για ελάχιστα στοιχεία κάθε φορά. Ειδικά για τη Νέα Ελληνική η φιλολογική ιδιοφυΐα του Αδαμάντιου Κοραή είχε προφητεύσει ότι θα χρειαστούν διακόσια χρόνια από την ίδρυση του κράτους για να αποκτήσουμε «γλώσσα» εννοώντας γλώσσα καθόλου σύγχρονη και εφάμιλλη των πιο ανεπτυγμένων ευρωπαϊκών. Και πράγματι μετά από τον Αρχαϊσμό και την εντατική γλωσσολογία του 19ου αιώνα – μετά από τις βίαιες αντιπαραθέσεις Δημοτικισμού και Καθαρευουσισμισμού από το τέλος του 19ου αιώνα ως την αρχή της Μεταπολίτευσης τον 20ό (μία εκατονταετία που, πάντως, χαρακτηρίστηκε από ακόμη μαζικότερη και εντα-

τικότερη γλωσσική δημιουργία σε όλους τους τομείς – γράμματα, τέχνες, επιστήμες) – και ύστερα από τις τρεις πρόσφατες δεκαετίες εσωτερικών ζυμώσεων που προκάλεσε η ένταξη της χώρας στην ΕΕ – η γλώσσα διαβέβαιε επιτέλους όλα τα επιθυμητά χαρακτηριστικά. Είναι μια σύγχρονη ευρωπαϊκή γλώσσα με ενοφθαλμισμένη στην πολυστρωματικότητα της μέγα μέρος από την παράδοσή της. Μια γλώσσα πλουσιότερη από όσο υπήρξε σε οποιαδήποτε προηγούμενη φάση της μακράς διαχρονίας της από την αρχαιότητα ως σήμερα! Και έχει ακόμη περίπου συντελεστεί, σε όλα τα επίπεδα, και η τελική εκείνη ρύθμιση που αποκαλείται από τους ειδικούς «standardization». Το ανώτατο σημείο ρύθμισης του γλωσσικού μηχανισμού. Μια ομαλοποίηση και ένα ραφινάρισμά του.

Ερ. Τα Greeklish, που συχνά χρησιμοποιούνται ιδιαίτερα μεταξύ των νέων, πόσο καταστροφικά μπορούν να επιδράσουν στον προφορικό και γραπτό λόγο;

Αν. Η χρήση των Greeklish είναι μια επιπόλαιη, αυθαίρετη και sui generis χρησιμοποίηση του λατινικού αλφαβήτου που υπονοείται από τον φόβο και την ανασφάλεια μερίδας των νεότερων χρηστών της γλώσσας μας μήπως αποκαλυφθούν τα κενά της γλωσσικής τους εκπαίδευσης – ιδιαίτερα στο κεφάλαιο της καθιερωμένης ιστορικής ορθογραφίας. Μάταια επιχειρούν κάποιοι να μεταμφιεσουν την αδυναμία αυτή σε προϊόν τάχα αναπόφευκτο της ανάγκης για γρήγορη, ομοόμορφη και πρόχειρη επικοινωνία διά των σύγχρονων τεχνολογικών μέσων – επικοινωνία η οποία γίνεται άτακτα υπό την πίεση του χρόνου και της διεθνούς επιβολής της αγγλικής αρχικά των αρκτικόλεξων και των συντμήσεων. Είναι μεγάλη η ευθύνη των Greeklish για τον καλπάζοντα ρυθμό που έχει πάρει το φαινόμενο της ανορθογραφίας των νέων. Και η ζημιά πηγαίνει πολύ βαθύτερα. Πρώτα και υπό τη στενότερη έννοια, ισοπεδώνοντας τα Greeklish τις διαφορές, λ.χ.,

μεταξύ ο/ω, α/ε, ήτων πακίλων γραφικών αποδόσεων του φθόγγου /v/, καθιστούν αδιαφανείς τις ετυμολογικές σχέσεις των λέξεων της ελληνικής. Αντίθετα, δηλαδή, προς την «ιστορική ορθογραφία» (κατάλοιπο της αρχαίας προφοράς της ελληνικής) που μας φανερώνει τις ομοότητες και τις διαφορές των λέξεων και μ' αυτό τον τρόπο διδάσκει, τα Greeklish μας στερούν την ικανότητα να αναγνωρίζουμε τις ομάδες λέξεων που έχουν σχηματιστεί περί έναν πυρήνα λεκτικό και που συνδέονται μεταξύ τους με σχέσεις παραγωγής και σύνθεσης. Η ζημιά είναι κατά τούτο αναπόφευκτη, διότι ακριβώς ο σχηματισμός περί μία λέξη μεγάλων οικογενειών λέξεων είναι ένα από τα πιο αξιοθαύμαστα χαρακτηριστικά της γλώσσας μας. Έπειτα, υπό γενικότερη έποψη, η χρήση ενός αυθαίρετου «αλφαβήτου», χωρίς κανόνες και πειθαρχία, χωρίς στίξη και περιοδική σύνταξη των νοημάτων, εθίζει τους χρήστες στη γλωσσική ατημελησία, όπου everything goes... Στο μέτρο που η γλωσσική ατημελησία αποτελεί τον ιδεολογικό εχθρό της λογικά συγκροτημένης σκέψης, ο εθισμός στα Greeklish απειλεί να ακυρώσει το όποιο έργο γλωσσικής παιδείας επιτελείται στο σχολείο με τόσο κόπο, θεωρώ απαράδεκτη κάθε ανοχή απέναντί του.

Ερ. Το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, με την επίσημη πιστοποίηση ελληνομάθειας που παρέχει παγκοσμίως, πόσο βοηθάει στην διατήρηση και διάδοση της ελληνικής γλώσσας;

Αν. Ως το 1994, η Πιστοποίηση της Ελληνικής Γλώσσας ήταν παντελώς ανύπαρκτη στην Ελλάδα. Μέσα σε λίγα χρόνια, το ΚΕΓ δημιούργησε ένα αξιόπιστο σύστημα Πιστοποίησης της Ελληνικής ως Β/ Ξένης Γλώσσας σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα του CEFR (Common European Framework of Reference for Languages). Έκτοτε βάσει αυτού – και με τα 160 εξεταστικά κέντρα του – το ΚΕΓ διεξάγει τις κατ' έτος εξετάσεις πιστοποίησης σε όλο τον κόσμο και απονέμει περί τις 6500 επίσημους τίτλους

ελληνομάθειας εξαρτυρωσίμους στην ευρωπαϊκή (και όχι μόνον) αγορά εργασίας. Τα επίπεδα είναι έξι (από Α1 έως Γ2), με έβδομο το επίπεδο Α1 για παιδιά μικρής ηλικίας.

Το ΚΕΓ προσφέρει μια ολοκληρωμένη υπηρεσία αφενός ικανοποιεί την ανά τον κόσμο ζήτηση πιστοποίησης της επάρκειας στην ελληνική γλώσσα με τις εξετάσεις που διενεργεί, και αφετέρου, επιδρά «αναδομο-μικά», αλλά ήπια και χωρίς επιβολή και πάνω στον Τρόπο Διδασκαλίας της ελληνικής ως ξένης γλώσσας με τη διάκριση των επιπέδων που θεσμοθέτησε – με τους ψηφιακούς πόρους διδασκαλίας που εκπόνησε και δωρεάν παρέχει στην «ΠΛΗΝ για την ελληνική γλώσσα» (www.greek-language.gr) – και με τα δύο εξ' αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα που τρέχει (τις ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ και το μεταπτυχιακό [ΜΑ] με το Πανεπιστήμιο Λευκωσίας), καθοδηγεί πλήρως και υπευθύνως δασκάλους και μαθητές στον δρόμο προς την επιτυχία στις εξετάσεις πιστοποίησης.

Επιδρά, τέλος, το ΚΕΓ ευεργετικά πάνω στο τοπίο της διδασκαλίας της ελληνικής στο εξωτερικό, ένα τοπίο τυπικής και άτυπης πολυμορφίας και άνισης αποτελεσματικότητας και δημιουργεί «τάξη» μέσα στο χάος. Διότι για την Πιστοποίηση δεν ενδιαφέρει πώς έχει διδαχθεί κανείς την ελληνική, με ποια βιβλία, με ποιο δάσκαλο ή πρόγραμμα σπουδών, ούτε για πόσο χρονικό διάστημα, αρκεί να επιτυγχάνει στις σχετικές εξετάσεις. Η Πιστοποίηση όμως του ΚΕΓ λειτουργεί και ως Κίνητρο για τη Γλωσσομάθεια των νέων γενεών εκτός μητροπολιτικής Ελλάδας (ιδίως ΗΠΑ), εφόσον στους υποψήφιους φοιτητές εξασφαλίζει credit points, που τους απαλλάσσουν από τα μαθήματα δεύτερης γλώσσας που οφείλουν να παρακολουθήσουν στο πανεπιστήμιο.

Η μαζικοποίηση της προσέλευσης των νέων γενεών ομογενών στην Πιστοποίηση της Ελληνομάθειας αποτελεί σήμερα απόλυτη προτεραιότητα για το ΚΕΓ – και υπηρετεί τον εθνικό στόχο, που είναι η εξασφάλιση της συνοχής των γενεών εντός και εκτός της χώρας. ■